USA-beli tanulmányutamról

A Council of International Programs ösztöndíjasaként tavaly nyáron négy hónapot töltöttem az Amerikai Egyesült Államokban. A CIP magán-, de nem profilérdekeltségű szervezet, mely nemzetközi csereprogram keretében oktat olyanokat, akik valamilyen humán területen dolgoznak. Így képez pl. szociális munkásokat, közadminisztrátorokat, egészségügyi szakembereket stb.

Henri B. Ollendorf jogász először 1955-ben szervezett 25 német ifjúsági vezető számára Clevelandban tájékoztató programokat az amerikai intézményrendszerről és az államok emberi értékeiről. A következő évben már 51 humán területen dolgozó szakember (közülük 8 európai) kapott munkalehetőséget Cleveland városának szociális intézményeiben. Így indult a CIP-program, amely azóta 120 országból közel 6000 embert fogadott az Amerikai Egyesült Államokban.

A CIP vezetősége az Ohio-beli Clevelandban van és felelős az Amerikai Egyesült Államokra kiterjedő 12 alprogram összes adminisztrációjáért. Ezeken keresztül 220 humán területen működő intézménnyel tart kapcsolatot. A CIP-et megbízott testület irányítja, mely a magánszektor egyéni képviselőiből és az alprogramok választott képviselőiből tevődik össze.

1987-ben a program a világ 75 országából fogadott résztvevőket. Magyarországról ketten utaztunk. Háromnapos New York-i tartózkodással kezdődött „kiképzésünk". Az Egyesült Nemzetek Székházában előadásokat hallgattunk a CIP tevékenységéről, az UNESCO terveiről stb. Ezután a 10—15 főre bontott csoportok alágaiknak megfelelően az USA különböző államaiba utaztak, hogy megkezdjék ösztöndíjas gyakorlatukat. Én kilenc társammal a Colorado állambeli Denver városába kerültem.

Itt négy héten át az egyetem szociális munkásokat képző karán hallgattunk előadásokat az Amerikai Egyesült Államokról. Ezt követően tíz hétig szakmai munkát végeztünk, ki-ki képzettségének megfelelő helyen. A denveri program lezártával Washingtonba utaztunk egy közös szakkonferenciára. Érdekes színfoltja volt a programnak, hogy amerikai családokhoz lettünk elszállásolva. Ellátásunk egy részét is tőlük kaptuk. Így testközelből megismerhettük a mindennapi amerikai életformát, s mi is közvetlenül mesélhettünk országunkról.

E rövid bevezető után részletesen ismertetném programjaimat. Az első előadássorozat színhelye a Graduate School of Social Workers (Szociális Munkásokat képző Egyetem). Az egyetemi alapkiképzés négy év, az úgynevezett masterfokozatot vagy a Ph. D. doktorátust azok szerzik meg, akik még két évet tanulnak. Először a szociális munkás feladatainak általános alapjait tapasztalják meg, probléma-azonosítással foglalkoznak különböző szervezetekben, majd az egészségügyi szervezéstant elsajátítva részterületekre (elmeegészségügy, gyermekgondozás, idősek ellátása stb.) specializálódnak. Az egyetemnek 270 hallgatója van. 10—15%-uk férfi. A tandíj egy évre körülbelül 11 000 dollár. Egy kezdő szociális munkás fizetése 18—20 000 dollár között mozog.

Mi az USA földrajzi, demográfiai jellegzetességeiről hallgattunk előadásokat. Természetesen Colorado állam és fővárosa, Denver, részletesebben került

tárgyalásra. Megtudtuk róla, hogy az aranyláz idején, az 1860-as években indult fejlődésnek ez a ma már két és félmilliós város. Az aranykorszakot az ezüst-, illetve molibdénkorszak váltotta fel. A Sziklás-hegység festői tája rengeteg turistát vonz, Denver és környéke a téli sportok paradicsoma. A turizmusra épült iparág kiszolgáló egységei Colorado állam jelentős bevételi forrását képezik.

Megismertettek minket az egészségügyi ellátás különböző szintjeivel (az állami- és magánszektorral), valamint a szociális gondoskodás formáival. Beszámolókat tartottak nekünk az USA számítógépes rendszeréről és az egyetem laboratóriumában közelről is tanulmányozhattuk az IBM-rendszert. Informáltak bennünket az iskolarendszerről, az ifjúságvédelemről és a fiatalkorúakkal foglalkozó bíróság problémáiról. Ez az időszak mint aklimatizációs periódus jól előkészítette a tízhetes szakmai munkát.

Mint az alkoholizmus kezelésével — annak is elsősorban a lélektani vonatkozásával — foglalkozó szakembert, egy alkohol- és drogelvonó programba osztottak be. Munkahelyemül a Szt. Lukács kórházat jelölték ki. Nyolc héten keresztül az alkohol és drogelvonó részleg felnőttosztályán dolgoztam, két héten át pedig a fiatalkorúak osztályán. A részleg önálló osztályként teljesen függetlenül működött az ideg- és elmeosztálytól. Az igazgató pszichológus végzettségű terapeuta, helyettese pedig pszichiáter volt. A felnőttosztályon 40, a fiatalkorúak osztályán 15 ágy állt a betegek rendelkezésére.

A felnőttosztályon 6—10 fős csoportokba osztják a betegeket. A kórházba kerülés ugyan önkéntes, de azért a legtöbb eset mögött van valamilyen indirekt (családi, munkahelyi) kényszer. A betegek alkoholfüggősége kezdeti stádiumban van, ez abból is kitűnik, hogy átlag 1-2 napot töltenek a detoxikáló csoportban. Innen küldik őket a lehető leggyorsabban a terápiás csoportokba.

A betegek gyógyításáért két szakember (egy terapeuta és egy alkoholoktató) felel. Ám a kezelés nem csak az ő dolguk. A pszichológus végzettségű szakemberek száma mintegy 15 fő az osztályon. A felnőtteknél 28 nap, a fiatalkorúaknál pedig 45 nap a kezelés ideje. A térítés mindkét osztályon kb. 10 000 dollár. A létszámnormákból sejteni lehet, hogy a kezelés nagyon intenzív. A gyógyulási arány 60-70 százalékos.

Az alábbiakban a saját munkámon keresztül mutatnám be a terápiás beavatkozásokat. A tízhetes szakmai programom a következőképp alakult. Az első négy héten nyomon követtem minden beteg programját és meghallgattam a személyzet elbeszéléseit. Az ötödik-hatodik héten családterápiában vettem részt. A hetedik-nyolcadik héten áttanulmányoztam az adminisztrációt és 1-2 beteg konkrét kezelési programjára összpontosítottam a figyelmemet. A kilencedik és a tizedik héten a 13—17 éves alkohol- és drogfüggők kezelésével ismerkedtem.

A felnőtt betegek 28 napos gyógyítási programja a csoportaktivitás különféle formáira épül. Délelőttönként (de szerdán és pénteken még délután is) másfél órában kiscsoportos foglalkozáson vesznek részt. Itt meghatározott tematika mentén pszichodráma-elemeket is alkalmazva dolgozzák fel az Alcoholics Anonymus (Névtelen Alkoholisták) első lépcsőfokát. A terápiás foglalkozások fontos láncszemei a workshopok, azaz a műhelygyakorlatok. Ilyen üléseken hetente kétszer vesznek részt a betegek. Megvitatják az Alcoholis Anonymus első lépcsőfokának feldolgozását, előkészítik a családterápiás hetet, beszélnek a visszaesés megelőzési módjairól és az utógondozás problémáiról.

Az egészségnevelő előadások kiemelt témakörei: az alkohol- és drogfüggőség keletkezése, a gyógyulás lehetőségei, az utógondozás, a Névtelen Alkoholisták öngyógyító mozgalmának kérdései. Az előadásokhoz kapcsolódva, elsősorban a hét végén, önálló képzési formaként kb. 20-30, természetesen témába vágó videofilmet vetítenek le. A betegek egy lapon jeleznek vissza arról, hogyan tet-

New York

szettek az előadások és milyen kapcsolódási pontokat találtak saját életükben az elhangzottakhoz.

A kezelés további összetevője a heti két alkalommal félórás időtartamban zajló nagycsoportgyűlés. Funkciója a kórház és a betegek ügyes-bajos dolgainak megbeszélése a személyzet és a páciensek teljes számú részvételével. Itt zajlik bizonyos javaslatok megvitatása, a beutaltak vélt, valós sérelmeinek levezetése. A szabadidő eltöltését hetente két alkalommal irányítják. Ez konkrétan közös sétát, illetve sporttevékenységet jelent. Egy délután pedig hosszabb csoportos kimenőn vesznek részt a betegek, ilyenkor uszodába, moziba, füvészkertbe mennek együtt.

Az egy hónapos kórházi program szerves része a négynapos hegyi túra. A betegek szakképzett, úgynevezett túrázóterapeuta, vezetésével töltik el a napot. A fizikai aktivitás, a meg tudom csinálni, vagy sem, az egymásba vetett bizalom kérdései helyben, csoportülés formájában kerülnek foldolgozásra.

A betegek által vezetett önkormányzati ülések az esti órákban zajlanak. Egy terapeuta háttérszemlélőként ott van, s bekapcsolódik, ha szükséges. A témák

Denver

szerteágazóak, de mind a gyógyulást érintik. Az Alcoholics Anonymus találkozókon való részvétel alapvető követelménye a terápiának.

Denverben és környékén közel száz önsegítő szervezet működik. A betegek naponta másikat látogatnak, így mindegyikük megtalálhatja a számára legszimpatikusabb összejövetelt. Ugyanakkor megkereshetik azt a sponsort (segítő személyt), aki a kórházból való távozás után patronálja majd őket. Van hivatalos utógondozás is, ambuláns rendszerben a kórházon belül, ám az önkéntes alapon szerveződő Alcoholis Anonymus mégis nagyobb vonzerővel bír. Egymilliónál több tagja van.

A családterápiás héten a betegek legközvetlenebb hozzátartozói is részt vesznek. A munkahelyek engedélyezik a programon való részvételt. A családtag feladata nem elsősorban az alkoholbetegen való segítés, mivel önmaga ellenére senkit sem lehet meggyógyítani, hanem a saját érzelmeinek kezelése, saját problémáinak a megoldása, saját mentalhygiénéjével való foglalkozás. Magyarországon is nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a családgondozásra, hisz az alkoholbeteg környezetéből kiszakítva nehezen gyógyítható.

Amikor egy-két beteg gyógyulási folyamatát követve belepillantottam az adminisztrációs munkába, a szervezettség magasiskolájával ismerkedtem meg. A személyzet minden tagjának pontosan körülhatárolt feladatköre van, a résztvevők tevékenysége egymásra épülve szolgálja a beteg gyógyulását. Az adminisztratív teendőket formakész nyomtatványok könnyítik, a számítógépek pedig naprakész információkat nyújtanak bármikor. A beteget érintő valamennyi (családi, munkahelyi, rendőrségi stb.) hír a terápiás csoportvezetők kezében összpontosul. „A gyógyítás folyamata enélkül nem lehet teljes" — mondják.

A fiatalkorú, alkohol-, marihuana-, kokainfüggő betegeket 45 napig kezelik a kórház elkülönített, zárt részlegén. A gyógyítás erősen strukturált külső kontrollal kezdődik, ami lassan válik a beutaltak tudatos, belsőleg ellenőrzött viselkedésévé. A kezelés célkitűzése a gyógyuláshoz szükséges teljes absztinencia elfogadtatása a beteg fiatallal.

A fő- és mellékfoglalkozású szakemberek száma ezen az osztályon húsz. A fiatalok minden perce be van osztva (kiscsoportfoglalkozás, oktató előadás,

Washington

művészetterápia, túrázás, családi nap, öntevékeny program stb.), és állandó személyzeti felügyelet alatt állnak. Az osztályra szülői kényszerre jönnek a legtöbben. Drog- és alkoholfüggőségük kezdeti stádiumban van. A betegeket a különböző terápiás szinteken pontozzák, melynek alapján egyes beutaltak előjogokat élveznek.

Az utolsó héten konzultációval egybekötött előadást tartottam kollégáim részére a magyarországi alkoholizmus és narkománia helyzetéről. Beszámoltam a kezelés különböző formáiról és konkrét munkahelyem tapasztalatairól. A kórház igazgatója és a DIP vezetője értékelte tevékenységemet és bizonyítványt adott.

Hosszas utánjárás révén sikerült elérnem, hogy meglátogathassak egy közepes biztonsági fokozatú börtönt Canon Cityben, Colorado állam börtönközpontjában. A lakók többsége büntetésvégrehajtási intézettől veszi fel fizetését. A börtönök építészeti érdekessége, hogy hátsó falukat általában természetes sziklafalak képezik. Vannak börtönrészlegek a városon kívüli hatalmas sík területen is: kerítés nélkül, bejárati sorompóval.

A börtönrészlegnek öt biztonsági fokozata van. Ezek a legenyhébbtől a legszigorúbbig a következők: közösségi korrekciós, minimum, középső, zárt, maximum fokozat. Az alkohol- és drogelvonó kezeléseket Canon Cityben egy magántársulat végzi. Tevékenységük kiterjed mind a civil lakosság, mind a zárt körülmények között élő fogvatartottak pszichoterápiás kezelésére. A társulat kapcsolatot tart fenn a börtönrendszer elmeegészségügyi központjával. Az elítéltek mintegy 85 százalékának van ugyanis droggal vagy alkohollal kapcsolatos problémája.

Tremont volt a börtönrészleg neve, ahová ellátogattam. Az elítéltek zöme lopás, illetve szexuális bűncselekmény miatt került ide. Ebbe a középső biztonsági fokozatú intézetbe három ellenőrző ponton áthaladva lehet bejutni. Van itt dupla ajtó, de elhúzható, rácsos is. Ötszáz fogvatartott él itt, háromféle elhelyezési formában. Tipikus amerikai börtönkép az egyszemélyes zárka belső toalettel. Minden elítéltnek kulcsa van a cellájához. 22^h 30-kor zárnak, ezután már nem mozoghat szabadon a fogvatartott. A szállószerű körletrészen kétágyas szobák vannak,

a kamion nagyságú fémházikókban pedig még légkondicionáló berendezés is akad. Ez a legkellemesebb, legtöbb engedményt nyújtó elhelyezési forma.

Először az elmeegészségügyi osztályon sikerült beszélgetnem egy szociális munkással meg egy pszichológussal. Az elítélteket, mielőtt körletre kerülnének, 5 héttől 3 hónapig diagnosztizálják. A kivizsgálás után kapott terápiás javaslattal vonulnak azután a különböző körletrészekbe. A fogvatartottakat nem lehet se munkára, se csoportfoglalkozásra kötelezni. Természetesen a könyvtárat (nagy jogi részleggel), a kultúrtermet (sokféle játékkal) mindenki használhatja. Van sportcsarnok, kondicionálóterem, meg kisebb üzemek, foglalkoztatók. (Pl. elektronikai, cipő-, illetve ruhajavító, valamint famegmunkáló részleg.)

Száz elítéltre jut egy instruktor, aki figyelemmel kíséri a fogvatartottak szabadságvesztés alatti előmenetelét, irányítja börtönbeli tevékenységét. Az elmeegészségügyi részleg különféle pszichológiai (MMPI, Weschler, Rorschach stb.) teszteket gyárt, mielőtt értékelést készítene az elítéltekről. Az alapvető kezelési forma itt is a csoportterápiás foglalkozás. Különböző funkciójú csoportok vannak. Így beszélhetünk a szexuális bűncseleményt elkövetők, a stressz-szituációkat feldolgozók, a tematikus oktatás, valamint a racionális-emocionális önismeret csoportjáról.

A csoportfoglalkozások célja a devián viselkedés kontrollálása. Az elítéltet havonta értékelik az instruktor számára. A devianciákban mutatott javulás más összetevőkkel alapja lehet egy kevésbé szigorú fokozatba kerülésnek. A Colorado államban börtönök túlzsúfoltak, személyzeti ellátottságuk is hasonlít a magyarországi helyzethez.

A DIP-program nemcsak munkából állt. Csoportunkat sok család meghívta, s a látogatásokon mindenki a hazájáról mesélt. Többször szerveztek kirándulást is. Legnagyobb élményem a Mesa Verde Nemzetközi Park megtekintése volt. Itt őrzik ugyanis az indián kultúra legrégibb, legcsodálatosabb maradványait. A képen látható festői szépségű Sziklás-Hegység, Nemzetközi Park.

A négy hónapos tanulmányutat egy szakmai szemináriummal zártuk Washingtonban. Itt ismét találkozott a CIP valamennyi résztvevője az alágak programvezetőivel és a központi vezetőséggel. A családi élet erősítése a földön című program különböző témákhoz (családszerkezet, népesedéspolitika, szociális intézkedések stb.) kapcsolódva kiscsoportos vitakörök keretében folyt. Azután elvégeztük a négy hónapos kinntartózkodás kiértékelését az Amerikai Egyesült Államok Információs Hivatalának székházában a kontinensenként kiválasztott képviselők megbeszélésein. A szocialista országok résztvevőit én képviseltem. A CIP-ösztöndíjjal járó tanulmányút életre szóló élmény marad számomra.

Dr. Rudisch Tibor